

รายวิชา นาฏศิลป์

รหัสวิชา ศ21104

เรื่อง

การแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้าน

4 ภาค (1)

ผู้สอน ครูจักรพันธ์ สุวรรณเกิด

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

การแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้าน

4 ภาค (1)

คำถามชวนคิด

นักเรียนคิดว่า ความแตกต่าง
ทางด้านวัฒนธรรมในประเทศไทย
มีที่มาจากปัจจัยใดบ้าง

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความแตกต่าง ของการแสดงแต่ละท้องถิ่น

แบ่งเป็น
3 ปัจจัย

สภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อม

การประกอบอาชีพ

วัฒนธรรมในท้องถิ่น

นาฏศิลป์พื้นบ้าน 4 ภาค

การแสดงที่เกิดขึ้นตามท้องถิ่นและตามพื้นที่ต่าง ๆ ของแต่ละภูมิภาค โดยอาจมีการพัฒนา ดัดแปลงมาจากการละเล่นพื้นเมืองของท้องถิ่นนั้น ๆ การแสดงพื้นเมือง เป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่าที่บรรพบุรุษไทยได้สั่งสม สร้างสรรค์ และสืบทอดไว้เป็นเอกลักษณ์ประจำชาติ เพื่อให้รุ่นลูกรุ่นหลานได้เรียนรู้และรักในคุณค่าในศิลปะไทยในแขนงนี้ เกิดความภาคภูมิใจในความเป็นไทย และช่วยสืบทอดจรรโลง และธำรงไว้เป็นสมบัติของชาติสืบไป

การแสดงพื้นเมือง

การแสดงพื้นเมือง เป็นการแสดงเพื่อก่อให้เกิด
ความสนุกสนานเพลิดเพลิน และความบันเทิงในรูปแบบ
ต่าง ๆ ซึ่งจะมีลักษณะแตกต่างกันตามสภาพภูมิประเทศ
สังคม วัฒนธรรม แต่ละท้องถิ่น ดังนั้น การแบ่งประเภท
ของการแสดงพื้นเมืองของไทย โดยทั่วไปจะแบ่งตามส่วน
ภูมิภาค ดังนี้

การแสดงพื้นเมือง

1. การแสดงพื้นเมืองของภาคเหนือ
2. การแสดงพื้นเมืองของภาคกลาง
3. การแสดงพื้นเมืองของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
4. การแสดงพื้นเมืองของภาคใต้

การแสดงพื้นเมืองในแต่ละภาค
จะมีลักษณะที่คล้ายกันในเรื่องของ
มูลเหตุแห่งการแสดง
ซึ่งแบ่งออกได้ดังนี้

มูลเหตุแห่งการแสดง

1. แสดงเพื่อชื่นสรวง
หรือบูชาเทพเจ้า

มูลเหตุแห่งการแสดง

2. แสดงเพื่อความสนุกสนาน
เทศกาลต่าง ๆ

มูลเหตุแห่งการแสดง

3. เพื่อแสดงความเป็นสิริมงคล
เป็นการรำเพื่อแสดงความยินดีใน
โอกาสต่าง ๆ หรือใช้ในโอกาส
ต้อนรับแขกผู้มาเยือน

มูลเหตุแห่งการแสดง

4. แสดงเพื่อสื่อถึงเอกลักษณ์ของท้องถิ่น
อันเกี่ยวกับการประกอบอาชีพและ
วัฒนธรรมประเพณี
เพื่อสร้างชื่อเสียงให้เป็นที่รู้จัก

การแสดงพื้นเมือง ภาคเหนือ

ลักษณะภูมิประเทศ

มีป่า ภูเขา และ
ลุ่มแม่น้ำมากมาย
อากาศค่อนข้างหนาวเย็น

ศิลปะการแสดงทางภาคเหนือ

เป็นลักษณะศิลปะที่มีการผสมผสานกันระหว่างชน
พื้นเมืองชาติต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นไทยล้านนา ไทยใหญ่
เงี้ยว ทำให้นาฏศิลป์หรือการแสดงที่เกิดขึ้นใน
ภาคเหนือมีความหลากหลาย

ที่มา <http://lovely2538.blogspot.com/>

ศิลปะการแสดงทางภาคเหนือ

แต่ยังคงมีเอกลักษณ์เฉพาะที่แสดงถึงความนุ่มนวลของท่วงท่า และทำนองเพลงประกอบกับความไพเราะของเครื่องดนตรี ที่ปรากฏอยู่ในการฟ้อนประเภทต่าง ๆ รวมทั้งการแสดงที่มีความเข้มข้น หนักแน่นในแบบฉบับของการตีกลองสะบัดชัย และการตบมะผาบ

ศิลปะการแสดงทางภาคเหนือ

นอกจากจะมีลักษณะเป็นแบบพื้นเมืองเดิม ไทยล้านนา ไทยใหญ่ เจี้ยวรวมถึงพม่า ผสมกันอยู่แล้ว ยังมีลักษณะการแสดงของภาคกลางรวมอยู่ด้วย ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากการที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชยาพระนามว่า เจ้าดารารัศมี

ศิลปะการแสดงทางภาคเหนือ

ทำให้อิทธิพลการแสดงของภาคเหนือในสมัย
พระราชชายาเจ้าดารารัศมี มีลักษณะของภาคกลาง
ปะปนอยู่บ้าง ทำให้สามารถแบ่งลักษณะการแสดง
พื้นเมืองภาคเหนือได้เป็น 3 ลักษณะ

ศิลปะการแสดงทางภาคเหนือ

1. ลักษณะการฟ้อนแบบพื้นเมืองเดิม เป็นการ
แสดงที่มีอยู่ตามท้องถิ่นทั่วไป เช่น ฟ้อนครั้วทาน
ฟ้อนเล็บ ฟ้อนเทียน

ที่มา <http://lovely2538.blogspot.com/>

ศิลปะการแสดงทางภาคเหนือ

2. ลักษณะการฟ้อนที่ได้รับอิทธิพลจากชาติอื่น
อาทิ พม่า ไทยใหญ่ เจี้ยว เช่น ฟ้อนไต ฟ้อนโต
ฟ้อนเจี้ยว

ที่มา <https://sites.google.com/site/naiyarinnnoey/fxn-ngeiyw>

ศิลปะการแสดงทางภาคเหนือ

3. ลักษณะการฟ้อนแบบคุ่มหลวง เป็นการฟ้อนที่เกิดขึ้นในคุ่มของพระราชชายา เจ้าดารารัศมีซึ่งมีลักษณะการฟ้อนของภาคกลางผสมอยู่
เช่น ฟ้อนม่านม้ายเชียงตา
ฟ้อนน้อยใจยา

การแสดงพื้นเมือง

ภาคกลาง

ลักษณะภูมิประเทศ

ภาคกลางอยู่ในที่ราบลุ่ม
มีความอุดมสมบูรณ์
ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพ
เกษตรกรรม

ที่มา <https://phuminan.com/ภาคกลาง>

ศิลปะการแสดงทางภาคกลาง

การแสดงหรือการละเล่นของภาคกลางที่เกิดขึ้น
เป็นไปในลักษณะที่สนุกสนานหรือเป็นการร้องเกี่ยวพาราสีกัน
เช่น เพลงเรือ เพลงเกี่ยวข้าว หรือเป็นการแสดงพื้นเมือง
ที่สื่อให้เห็นการประกอบอาชีพ
การแสดงพื้นเมืองภาคกลาง

ที่มา <http://lovely2538.blogspot.com/>

ศิลปะการแสดงทางภาคกลาง

การแสดงพื้นเมืองภาคกลาง ได้แก่ รำโทน
รำกลองยาว ระบำชาวนา เต็นกำรำเคียว
รำเหย่อย

ที่มา <http://lovely2538.blogspot.com/>

การแสดงพื้นเมือง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ลักษณะภูมิประเทศ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นที่ราบสูง ภูมิอากาศแห้งแล้งทำให้การแสดงของภูมิภาคนี้อี้อีกมีลักษณะรวดเร็ว สะท้อนออกมาในรูปแบบการทำมาหากินและความเชื่อ

ที่มา <http://www.gelschool.com/geleducation/map.html>

ศิลปะการแสดงทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

มีลักษณะคล้ายภาคเหนือ ในการรวมกลุ่มของชนชาติต่าง ๆ เช่น ไทยลาว ภูไท ไทยพวน แสก โซ่ แต่ละกลุ่มมีลักษณะแตกต่างกันตามเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ แต่ยังมีลักษณะคล้ายคลึงกันเป็นการแสดงที่เกิดขึ้นเพื่อพิธีกรรมทางศาสนา และความสนุกสนานรื่นเริง ในเทศกาลต่าง ๆ

ที่มา <http://lovely2538.blogspot.com/>

ศิลปะการแสดงทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การรำรำจะมีลักษณะเฉพาะของการเคลื่อนไหวอวัยวะ
ส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย เช่น ก้าวเท้า วาดแขน ยกเท้า ส่ายมือ
และการส่ายสะโพกเกิดขึ้นจากท่าทางอันเป็นธรรมชาติที่ปรากฏ
อยู่ในชีวิตประจำวัน แล้วนำมาประดิษฐ์หรือปรุงแต่งให้สวยงาม
ตามแบบท้องถิ่นอีสานเน้นความสนุกสนาน แสดงให้เห็นถึง
พฤติกรรมของชนพื้นเมืองกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่

ศิลปะการแสดงทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การแสดงพื้นเมืองภาคอีสานจะมีทั้งการแสดงที่เป็นแบบดั้งเดิมที่มีการสืบทอดกันมา และการแสดงที่เกิดขึ้นในแต่ละท้องถิ่นเป็นไปตามความถนัดหรือความสามารถของแต่ละคน โดยไม่มีระเบียบแบบแผน

ศิลปะการแสดงทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การแสดงแบ่งเป็น 2 รูปแบบคือ

1. วัฒนธรรมอีสานเหนือ ได้รับอิทธิพลมาจากลาว

การแสดงส่วนใหญ่เรียกว่า “เซิ้ง”

เช่น เซิ้งตังหวาย เซิ้งบั้งไฟ

ที่มา http://chitasamta.blogspot.com/2014/12/blog-post_13.html

ศิลปะการแสดงทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การแสดงแบ่งเป็น 2 รูปแบบคือ

2. วัฒนธรรมอีสานใต้ ได้รับอิทธิพลมาจากกัมพูชา

การแสดงส่วนใหญ่เรียกว่า “เรือบ”

เช่น เรือบจับกรับ เรือบอันเร

ที่มา

<https://www.bloggang.com/m/viewdiary.php?id=abird&month=08-2012&date=06&group=48&gblog=37>

การแสดงพื้นเมือง ภาคใต้

ลักษณะภูมิประเทศ

ภูมิประเทศส่วนใหญ่ติดทะเลและติดต่อกับชนชาติมลายู จึงทำให้เกิดการผสมผสานทั้งทางศาสนา วัฒนธรรม และอารยธรรมจากกลุ่มชนหลายเชื้อชาติ เกี่ยวโยงถึงศาสนาและพิธีกรรม

ที่มา <https://www.novabizz.com/Map/Southern.htm>

ศิลปะการแสดงทางภาคใต้

นาฏศิลป์ และดนตรีในภาคใต้มีลักษณะที่เป็นเครื่อง
บันเทิงทั้งในพิธีกรรม และพิธีชาวบ้าน รวมทั้งงานรื่นเริง
โดยมีลักษณะการแสดงที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ คือมีจังหวะ
ที่เร้าแรง กระฉับกระเฉง ผิดจากภาคอื่น ๆ และเน้นจังหวะ
มากกว่าท่วงทำนอง

ศิลปะการแสดงทางภาคใต้

โดยมีลักษณะที่เด่นชัดของเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตีให้จังหวะเป็นสำคัญ ส่วนลีลาท่าร่าจะมีความคล่องแคล่ว ว่องไว สนุกสนาน การแสดงพื้นเมืองภาคใต้มีทั้งแบบพื้นเมืองเดิม และแบบประยุกต์ที่ได้แนวความคิดมาแล้วพัฒนาขึ้นเป็นรูปแบบใหม่ หรือรับมาบางส่วนแล้วแต่งเติมเข้าไป

ศิลปะการแสดงทางภาคใต้

การแสดงภาคใต้แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ

1. วัฒนธรรมไทยพุทธ เช่น รำโนราห์
ระบำชนไก่

ที่มา <https://www.pinterest.com/pin/313844667782917600/?lp=true>

ศิลปะการแสดงทางภาคใต้

การแสดงภาคใต้แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ

2. วัฒนธรรมไทยมุสลิม เช่น
รองเง็ง ระบำตารีกีปัส

ที่มา <https://www.pinterest.com/pin/313844667782917600/?lp=true>

เรื่อนำรู้

วัฒนธรรมของคนในท้องถิ่นมีความแตกต่างกัน
ส่งผลให้การแสดงแต่ละท้องถิ่นมีความสวยงามต่างกัน
ปัจจัยที่ส่งผลต่อความแตกต่างของการแสดงในแต่ละ
ท้องถิ่น คือ สภาพภูมิอากาศ สิ่งแวดล้อม อาชีพและ
วัฒนธรรม

บทเรียนครั้งต่อไป

การแสดงนาฏศิลป์
พื้นบ้าน 4 ภาค (2)